

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»**

вул. Митрополита Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 248-25-13

11.05.2021 № 22.1/10-1010

На № _____ від _____

Департаменти (управління) освіти
і науки обласних, Київської міської
державних адміністрацій

Заклади післядипломної
педагогічної освіти

Про інструктивно-методичні матеріали
щодо проведення Всеукраїнського
конкурсу рукописів навчальної літератури
для позашкільних навчальних
закладів системи освіти у 2021 році

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 26.04.2021 № 469 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2021 році» надсилаємо інструктивно-методичні матеріали щодо проведення зазначеного конкурсу.

Просимо зміст листа довести до відома всіх зацікавлених осіб.

Додаток: на 9 арк.

Директор

Євген БАЖЕНКОВ

Додаток
до листа ДНУ «Інститут модернізації
змісту освіти»
від 11.05.2021 № 22.1/10-1010

**Інструктивно-методичні матеріали щодо проведення
Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для
позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2021 році**

Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (далі – Конкурс) проводиться відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2014 № 1008, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25.09.2014 за № 1166/25943 (далі – Положення), та наказу Міністерства освіти і науки від 26.04.2021 № 469 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2021 році».

На Конкурс у 2021 році прийматимуть рукописи у категоріях «Навчальні програми за напрямами позашкільної освіти» (далі – Навчальні програми),

«Навчальна література з позашкільної освіти» (далі – Навчальна література)

за такими напрямами (профілями/науковими відділеннями):

Категорія	Напрями	Профіль/наукові відділення
Навчальні програми	Військово-патріотичний	
	Дослідницько-експериментальний	Математика, фізика та астрономія, технічні науки
	Еколого-натуралістичний	Квітникарство
Навчальна література	Дослідницько-експериментальний	Математика, фізика та астрономія, технічні науки
	Еколого-натуралістичний	Садівництво, бджільництво
	Науково-технічний	Спортивно-технічний
	Туристсько-краєзнавчий	Туристсько-спортивний
	Художньо-естетичний	Хореографічний (спортивний танець)

Категорія «Навчальні програми за напрямками позашкільної освіти»

Навчальна програма з позашкільної освіти – це нормативний документ, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації освітнього процесу та вимоги до його результатів.

Зміст навчальної програми має відповідати таким вимогам: відповідність сучасному рівню розвитку суспільства і науки; спрямованість навчального матеріалу на розвиток пізнавальних і творчих здібностей вихованців, забезпечення систематичної роботи з обдарованою і талановитою молоддю; науковість і достатність теоретичних пояснень, коректність і доцільність введення наукових понять та термінів; практична спрямованість навчального матеріалу; відповідність обсягу навчального матеріалу нормам навантаження та кількості навчальних годин; відповідність навчального матеріалу віковим особливостям вихованців (учнів, слухачів) та рівню їх підготовки; наступність у засвоєнні знань, умінь і навичок, а також використання та поглиблення знань, здобутих вихованцями (учнями, слухачами) у попередні роки навчання.

Порядок та технологія розроблення навчальних програм з позашкільної освіти визначені Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 05.06.2013 №14.1/10-1685).

Обов'язковою умовою є дотримання структури навчальних програм: пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми, прогнозований результат, орієнтовний перелік обладнання (за потреби), література, додатки (за потреби).

Розподіл навчального матеріалу має відповідати віковим особливостям дітей та передбачати організацію освітнього процесу в гуртках, секціях, студіях та інших творчих об'єднаннях відповідно до їх класифікації за рівнями, визначеними Положенням про заклад позашкільної освіти, та узгоджуватися з Типовими навчальними планами для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України (далі – МОН), затвердженими наказом МОН від 22.07.2008 № 676.

Основними завданнями організації та планування освітнього процесу в гуртках, секціях, студіях та інших творчих об'єднаннях має бути реалізація компетентнісного методологічного підходу та формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей. Компетентнісний підхід може поєднуватися з діяльнісним та особистісно-орієнтованим методологічними підходами.

Звертаємо увагу, що навчальні програми, розроблені на основі типових навчальних програм, конкурсними вважатися не можуть.

Військово-патріотичний напрям. Освітня діяльність творчих об'єднань має бути спрямована на забезпечення належного рівня підготовки вихованців, учнів і слухачів до військової служби. Особлива увага має бути приділена розвитку здатності до професійного самовизначення, творчого становлення, формування громадянської поведінки, патріотизму, любові до України.

Дослідницько-експериментальний напрям. Зміст освіти має сприяти залученню вихованців, учнів і слухачів до дослідницької та експериментальної діяльності, а також створенню умов для виявлення, розвитку і підтримки здібних, обдарованих і талановитих дітей для їх неперервної освіти та професійної орієнтації.

Конкурсні програми мають бути зорієнтовані на використання ефективних методів, форм і прийомів гурткової роботи, інтерактивних педагогічних технологій, застосування сучасних технічних засобів. Завдання мають спрямовуватися на досягнення вагомого результату: ознайомлення з понятійним апаратом наукового дослідження, основними методами його проведення, роботою з науковими джерелами, специфікою оформлення, формування у здобувачів освіти наукового стилю мислення і наукового світогляду.

Конкурсні навчальні програми відділень математики, фізики та астрономії, технічних наук мають передбачати теоретичні та практичні заняття дослідницького спрямування, тобто теоретична і практична частини мають змістовно узгоджуватися та скеровувати діяльність вихованців, учнів, слухачів на пошук та аналіз інформації, зацікавлювати та спонукати до наукової творчості, висунення гіпотез, їх перевірки, аргументованих висновків, стимулювати та заохочувати до розвитку критичного та наукового мислення. Види занять у процесі навчання мають бути взаємопов'язані та логічно доповнювати одне одного.

Еколого-натуралістичний напрям. У сучасних умовах основною метою формування і реалізації змісту цього напрямку позашкільної освіти є формування компетентностей особистості в процесі еколого-натуралістичної творчості. Пізнавальна компетентність має спрямовуватися на оволодіння вихованцями системою знань з основ природничих наук, зокрема «Квітникарство».

Категорія «Навчальна література з позашкільної освіти»

Навчальна література – це навчальні, навчально-методичні, методичні, навчально-наочні посібники, методичні комплекси (методичні рекомендації, навчальна програма та розробки занять до неї), хрестоматії, зібрання творів, словники (тлумачні, термінологічні тощо), енциклопедії, довідники, альбоми, атласи, які призначені для практичного використання в навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів.

Зміст навчальної літератури з позашкільної освіти має відповідати таким критеріям:

дидактичне структурування змістового наповнення, розподіл його змісту за пунктами, параграфами, розділами тощо;

наукова коректність змісту, повнота розкриття основних положень, використання сучасної загальноприйнятої науково-педагогічної термінології;

практична орієнтація змістового наповнення, пов'язаного з повсякденним життям, навчальними предметами, які вивчаються в закладах загальної середньої освіти;

спрямованість на формування у вихованців (учнів, слухачів) здатності використовувати здобуті знання в освітніх і життєвих ситуаціях для вирішення різноманітних практичних проблем;

відповідність віковим особливостям вихованців (учнів, слухачів);

чіткість формулювання висновків, правил і визначень, побудови текстів, логічний зв'язок між його частинами, доступність їх лексичного наповнення;

поєднання в тексті наукового і науково-популярного стилів, наявність інформаційного та емоційно-ціннісного компонентів змісту;

відповідність мови рукопису нормам літературної мови;

українознавче наповнення змісту рукопису;

спрямованість навчального матеріалу на розвиток навичок самоосвіти, інтересу до відповідного напрямку позашкільної освіти та виду діяльності;

формування й розвиток у вихованців (учнів, слухачів) здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у певних ситуаціях;

сприяння самореалізації особистості та професійному самовизначенню, підвищення її конкурентоспроможності;

наявність цікавої інформації, пов'язаної з навчальним матеріалом, завдань проблемно-пошукового характеру тощо;

дидактична доцільність системи завдань, пропонованих в рукописі;

достатня кількість прикладів для здійснення вихованцями (учнями, слухачами) самостійної освітньої діяльності;

логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації.

Усі види навчальної літератури мають текстологічно і за змістом відповідати визначеній навчальній програмі з позашкільної освіти. Література має бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» і має відповідати ДСТУ 3017:2015 «Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять».

Дослідницько-експериментальний напрям. Наукові відділення математики, фізики та астрономії, технічних наук

Наукове відділення математики об'єднує у собі секції: «Математика», «Прикладна математика», «Математичне моделювання».

Наукове відділення фізики та астрономії об'єднує у собі секції: «Теоретична фізика», «Експериментальна фізика», «Астрономія та астрофізика», «Аерофізика та космічні дослідження».

Наукове відділення технічних наук об'єднує у собі секції: «Технологічні процеси та перспективні технології», «Електроніка та приладобудування», «Матеріалознавство», «Авіа- та ракетобудування, машинобудування і робототехніка», «Інформаційно-телекомунікаційні системи та технології», «Екологічно безпечні технології та ресурсозбереження», «Науково-технічна творчість та винахідництво».

Конкурсні роботи мають бути зорієнтованими на тематику відділень, секцій, галузі знань, проєктів тощо, а також бути повноцінними компонентами навчально-методичного забезпечення.

Зміст рукописів має відповідати сучасним вимогам, бути актуальним, створювати оптимальні умови для формування стійкого інтересу до знань та науки, потреби у творчій самореалізації, можливості використання набутих компетентностей у подальшому житті тощо.

Еколого-натуралістичний напрям.

Профіль «Садівництво», «Бджільництво»

Зміст позашкільної освіти ***еколого-натуралістичного напрямку садівничого профілю*** має бути орієнтований на опанування системою знань з біологічних основ розмноження та сучасних технологій вирощування плодових, ягідних та горіхоплідних культур; усвідомлення важливого соціального значення садівництва у забезпеченні продовольчої безпеки України.

У процесі реалізації змісту цього профілю пріоритетним є формування стійкого інтересу здобувачів освіти до сучасних агротехнологій і агробізнесу на

основі залучення до практичної та дослідницької діяльності, здобуття первинних професійних знань, вмінь і навичок, інших складових компетентностей.

Важливим є формування здатності до професійного самовизначення, вибору траєкторії професійної кар'єри, здійснення освіти впродовж життя.

Серед основних умов підвищення якості освітнього процесу за садівничим профілем є налагодження ефективного партнерства закладів освіти з науковими установами, дослідними станціями садівництва та дослідними господарствами, інтеграція профільних гуртків в систему неперервної аграрної освіти.

Основною метою реалізації змісту позашкільної освіти **еколого-натуралістичного напрямку з профілю бджільництва** є поглиблення знань з теоретичних основ бджільництва, відпрацювання технологічних операцій по догляду за бджолиними сім'ями, одержання продукції бджільництва, набуття сучасних практичних навичок.

Чільне місце має бути відведене екологічним аспектам бджільництва, екологічно безпечним методам та способам профілактики та лікування найбільш поширених хвороб бджіл в Україні, ефективному використанню ентомофільних сільськогосподарських культур як кормової бази бджільництва в сучасних умовах господарювання.

В змісті рукописів належну увагу слід приділити основам племінної справи у бджільництві, збереженню та організації системи охорони порід бджіл, прогресивним технологіям ведення бджільництва.

Зміст навчальної літератури має розкривати потенціал бджільництва в економічному розвитку України, методику економічної ефективності в бджільництві; здобувачі освіти мають набути досвіду розрахунку собівартості продукції бджільництва та рентабельності пасіки, розробки проєкту власної пасіки.

Налагодження ефективного партнерства закладів освіти з науковими центрами, товариствами, постійна комунікація з бджолярами-практиками, відвідання музеїв бджільництва є однією з основних умов професійного самовизначення та допрофесійної підготовки здобувачів освіти.

Науково-технічний напрям.

Спортивно-технічний профіль

Основною метою реалізації змісту науково-технічного напрямку позашкільної освіти є формування пізнавальної, практичної, творчої і соціальної компетентностей особистості в процесі науково-технічної творчості.

Спортивно-технічний профіль позашкільної освіти потребує навчальної

літератури, а саме: методики, форми, методи, моделі організації дистанційного освітнього процесу, зміст якої відповідає сучасним вимогам та світовим тенденціям розвитку дітей. Навчальна література має враховувати компетентнісний, діяльнісний та особистісно-зорієнтований підходи до освітнього процесу та бути орієнтована на формування стійкого інтересу до спортивно-технічної творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні; застосування набутих компетентностей у повсякденному житті.

Туристсько-краєзнавчий напрям.

Туристсько-спортивний профіль

Для вдосконалювання освітнього процесу туристсько-краєзнавчого напрямку та ефективного засвоєння систематизованих знань, умінь та навичок потрібна навчальна література з урахування специфіки туристсько-спортивного профілю, а саме: посібники, методичні розробки циклів занять, методичні рекомендації, зокрема щодо організації дистанційного навчання, збірники завдань для перевірки рівня досягнень вихованців. Матеріали можуть містити заняття гуртків зі спортивного туризму, спортивного орієнтування, скелелазіння, підготовки суддів змагань, проблем виживання в природному середовищі тощо.

Під час підготовки матеріалів треба звернути увагу на відповідність розробок новим Правилам змагань зі спортивного туризму, адаптованим до міжнародних Правил, та технічним регламентам з видів спортивного туризму. Пропоновані матеріали мають враховувати наявні туристські можливості, зокрема розробки новітнього туристського спорядження.

Художньо-естетичний напрям.

Хореографічний профіль (спортивний танець)

Навчання дітей за цим напрямом передбачає вивчення ними основ хореографії та розвиток їхніх фізичних навичок, а саме: акробатика, міцність, витривалість, швидкість реагування, що супроводжує фізичному розвитку і підвищенню рівня загальної освіти і культури дітей. Ураховуючи умови сучасного життя, найважливішим питанням є можливість онлайн спілкування та тему хореографії та спорту. Відеозаняття передбачають спеціальний та інноваційний підхід до цього навчального процесу.

На сьогодні відчувається нагальна потреба у методичних рекомендаціях, методах організації дистанційного освітнього процесу. Значна увага має бути приділена вивченню відповідної хореографічної термінології.

Експертне оцінювання рукописів

Експертизу рукописів, поданих на Конкурс, здійснюють експертні комісії Конкурсу, які формують організатори відповідно до категорій та напрямів позашкільної освіти, з яких проводиться Конкурс.

Експертизу кожного рукопису здійснюють не менш двох членів експертної комісії, яких визначає її голова (за його відсутності – заступник) із урахуванням професійної підготовки, фахової спеціалізації, місця роботи членів експертної комісії Конкурсу.

Експерт проводить експертизу рукопису відповідно до критеріїв оцінювання (пункт 1 розділу IV Положення про Конкурс). За результатами проведеної експертизи оформлює розгорнутий та обґрунтований експертний висновок, у якому надає оцінку науковості змісту рукопису, визначає повноту розкриття основних положень, рівень використання загальноприйнятої наукової методології, зазначає відповідність чи невідповідність сучасному рівню наукових знань. Експерт завіряє експертний висновок своїм підписом із зазначенням прізвища та ініціалів, фіксує дату заповнення. Він несе персональну відповідальність за повноту аналізу рукопису, об'єктивність та обґрунтованість зроблених висновків. Результати проведеної експертизи засвідчують підписом керівника установи, в якій працює експерт, та скріплюють печаткою цієї установи. Оформлені належним чином експертні висновки подають для розгляду на засіданні експертної комісії.

Узагальнення результатів оцінювання рукописів та визначення переможців відбувається на загальному засіданні експертної комісії відповідного етапу Конкурсу. Рішення експертної комісії відповідного етапу Конкурсу на підставі експертних висновків оформлюють протоколом, який підписують голова та всі її члени, і передають до організаційного комітету I (II) етапу Конкурсу у день завершення роботи комісії.

Звертаємо увагу, що Конкурс має проходити на засадах відкритості, прозорості та гласності. Хід проведення Конкурсу потрібно висвітлювати на вебсайтах організаторів.

Для участі у II етапі Конкурсу організаційним комітетам I етапу Конкурсу потрібно підготувати короткий звіт про результати I етапу, документи переможців I етапу (заявка на участь у II етапі Конкурсу за формою згідно з додатком до Положення про Конкурс – на паперовому та електронному носіях; висновок експертної комісії I етапу Конкурсу; один примірник рукопису – на паперовому та електронному носіях; згоду на внесення інформації в базу даних та публікацію матеріалів у періодичних та інших освітніх виданнях) і до **01 серпня 2021 року** надіслати до відповідних установ за такими адресами:

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», відділ наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи (навчальні програми за військово-патріотичним, дослідницько-експериментальним та еколого-натуралістичним напрямками позашкільної освіти); 03035, м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36; e-mail: edchild@imzo.gov.ua;

Національний центр «Мала академія наук України» (навчальна література за дослідницько-експериментальним напрямом позашкільної освіти); 04119, м. Київ, вулиця Дегтярівська, 38-44; e-mail: man@man.gov.ua;

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (навчальна література за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти); 04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 19; e-mail: nenc@nenc.gov.ua;

Український державний центр позашкільної освіти (навчальна література за науково-технічним та художньо-естетичним напрямками позашкільної освіти); 01021, м. Київ, Кловський узвіз, 8; e-mail: mettd2@gmail.com;

Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (навчальна література за туристсько-краєзнавчим напрямом позашкільної освіти); 01135, м. Київ, вул. П. Пестеля, 5-7; e-mail: center.patriotua@gmail.com.